

MEZINÁRODNÍ EKONOMICKÁ INTEGRACE

Jiří Blažek

MEZINÁRODNÍ EKONOMICKÁ INTEGRACE

Má podobu:

1. Internacionalizace mezinárodních vztahů → *mezinárodní smlouvy*
2. *Vzniku mezinárodních integračních seskupení*
3. *Vzniku nadnárodních firem s celosvětovou působností*

TYPY MEZINÁRODNÍ INTEGRACE

- Politická (EU, OAS, RVHP, Liga arabských států)
- Vojenská (Varšavská smlouva, NATO)
- Ekonomická (OPEC, Evropské sdružení uhlí a oceli, NAFTA)
- Obchodní (WTO, ESVO, Andský svaz)
- Měnová (Skandinávská měnová unie, Evropský měnový systém, MMF)

MEI – EVROPSKÁ UNIE

Mezinárodní ekonomická integrace – definice:

Jde o spojování (sjednocování) ekonomických jednotek¹⁾ do kvalitativně vyšších celků v mezinárodním měřítku.

¹⁾ *Ekonomické jednotky: firmy, odvětví, národní ekonomiky.*

MEI – FORMY INTEGRACE

1. **Územní** (regionální): například Evropská unie, Andský svaz, Caricom, NAFTA aj.
2. **Odvětvová** (sektorová): například Euratom, Evropské sdružení uhlí a oceli, OPEC aj.

Způsob integrace:

1. **Mezinárodní**
2. **Nadnárodní**

ZPŮSOB INTEGRACE - MEZINÁRODNÍ

- Představuje volné sdružení subjektů (zemí, regionů, odvětví, firem) do integračního celku.
- Sdružené subjekty mají značnou autonomii.
- Nevytvářejí se nadnárodní instituce a orgány, které jsou nadřazené členským subjektům (odpadá složitá byrokracie).
- Dochází pouze ke koordinaci společného postupu v konkrétní oblasti hospodářské politiky.
- Příkladem je NAFTA, OPEC, Světová obchodní organizace, Organizace pro hospodářskou spolupráci atd.

ZPŮSOB INTEGRACE - NADNÁRODNÍ

- Představuje sdružení subjektů (zemí, regionů) s vysoce sofistikovanou organizační strukturou.
- Tento typ integrace vytváří nadnárodní orgány a instituce, kterou jsou nadřazeny orgánům členským zemí.
- Často to vede k přebujelé byrokracii a komplikovanému řízení integračních procesů.
- Dochází tím ke snižování výsledného efektu integrace.
- Příkladem je EU.

MEI – STUPNĚ INTEGRACE

- Obecně můžeme stupeň ekonomické integrace chápat jako míru zapojení subjektu integrace (zemí, regionů, odvětví, firem) do mezinárodní dělby práce.
- V ekonomické literatuře najdeme rozdílné přístupy k vymezení jednotlivých stupňů integrace, zpravidla velmi podrobné.
- V reálné ekonomické praxi se nejčastěji integrace dělí na pět základních stupňů.

MEI – STUPNĚ INTEGRACE

1. Zóna volného obchodu
2. Celní unie
3. Společný trh
4. Hospodářská a měnová unie
5. Úplná politická integrace

STUPNĚ EKONOMICKÉ INTEGRACE – ZÓNA VOLNÉHO OBCHODU (ZVO)

- Země sdružené do ZVO odstraňují všechny překážky volného pohybu zboží (dovozní a vývozní cla, množstevní kvóty přírážky atd.) mezi členy ZVO.
- Každá členská země sdružená do ZVO si vůči třetím, nečlenským zemím, stanovuje vlastní celní politiku.
- Cla mají v ZVO fiskální a ochrannářský význam.

STUPNĚ EKONOMICKÉ INTEGRACE – CELNÍ UNIE (CU)

- Jedná se o pokročilejší stupeň integrace.
- Členské země sdružení do CU odstraňují všechny překážky vzájemného pohybu zboží mezi sebou (cla, kvóty, přírážky).
- Členské země sdružení do CU vůči třetím, nečlenským zemím, uplatňují jednotnou, koordinovanou celní politiku.

STUPNĚ EKONOMICKÉ INTEGRACE – SPOLEČNÝ TRH (ST)

- Společný vnitřní trh představuje takový stupeň integrace, kdy země spojené do ST umožňují volný pohyb nejen zboží, služeb, ale i pracovní síly a kapitálu v rámci ST.
- Tento volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a pracovní síly má své výhody, ale i velká rizika (pracovní síla se přesouvá za většími výdělky, u kapitálu dochází k nečekaným přílivům a odlivům kapitálu).

STUPEŇ EKONOMICKÉ INTEGRACE – HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE (HMU)

- Nejdůležitější je vytvoření společné měny.
- Vytvoření společné centrální banky (ECB) a jednotné měnové politiky.
- Koordinace daňové politiky.
- Koordinace fiskální politiky.
- Přísná kritéria pro přijetí do měnové unie (viz tzv. maastrichtská kritéria).
- Rizika měnové unie.

STUPNĚ EKONOMICKÉ INTEGRACE – ÚPLNÁ POLITICKÁ INTEGRACE (UPI)

- Nejvyšší stupeň integrace zahrnuje sjednocení nejen ekonomických, ale i neekonomických oblastí (např. bezpečnostní a zahraniční politika, sociální problematika atd.).
- Vyšší stupně integrace vyžadují přenést většinu rozhodovacích pravomocí z národní na nadnárodní úroveň.

MEI – MECHANISMUS INTEGRACE

- Předpokladem pro integraci vyššího stupně je splnění podmínek nižšího stupně.
- Podmínkou pro fungování integrace je vyrovnání (sladění) ekonomických parametrů (cen, mezd atd.).
- Podmínkou pro fungování integrace je výhodnost (prospěch) pro všechny zúčastněné subjekty integrace.

EVROPSKÁ INTEGRACE

Historie:

1462 – Jiří z Poděbrad (návrh evropské konfederace proti Turkům)

1638 – vévoda z Fully (návrh Evropského senátu na řešení sporů mezi státy)

1693 – Viliam Penn (návrh Evropského parlamentu na řešení sporů)

1814 – hrabě Henri de Saint-Simon (návrh vytvoření unie Spojených států evropských)

1897 – lord Salisbury (návrh na vytvoření Evropské federace)

1921 – vytvoření Belgicko-lucemburské ekonomické unie (společná centrální banka)

EVROPSKÁ INTEGRACE - POKRAČOVÁNÍ

1923 – R. hrabě Ceudenhove – Kalergi vydal knihu Pan-Evropa s návrhem na Panevropskou politickou unii.

1930 – Aristide Briand (navrhl založení Evropské unie)

1940 – W. Churchill a J. Monnet (návrh na Britsko-francouzskou unii)

1944 – BeNeLux – dohoda o vytvoření celní unie

MOTIVY VEDOUcí K EVROPSKÉ INTEGRACI PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE

- Snaha zachovat mír a bezpečnost v Evropě
- Snaha překonat síly nacionalismu vedoucí ke konfliktům
- Ochrana před sovětskou rozpínavostí
- Snaha o pacifikaci Německa
- Snaha překonat tradiční nepřátelství Německa a Francie
- Snaha čelit ekonomické, vojenské a kulturní převaze USA
- Snaha o dosažení ekonomické a politické stability a prosperity

ETAPY INTEGRACE PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE

1951 – vznik Evropského společenství uhlí a oceli (Pařížská smlouva z 18. 4. 1951)

1955 – konference v Mesině – vytvoření dvou organizací: pro společný trh a pro atomovou energii.

1957 – vznik Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) (Římské smlouvy z 27. 3. 1957).

ETAPY INTEGRACE PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE V EVROPĚ - POKRAČOVÁNÍ

1979 – vznik Evropského měnového systému (ECU).

1985 – vznik jednotného evropského trhu – Schengenská dohoda ze 14. 6. 1985.

1992 – Smlouva o Evropské unii – Maastrichtská smlouva ze 7. 2. 1992.

2001 – Smlouva z Nice (26. 2. 2001).

2002 – Zavedení EURA v hotovostní podobě.

2010 – Lisabonská smlouva – Smlouva o Evropské unii

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE

1. **Evropský parlament (EP)**
2. **Evropská rada (ER)**
3. **Rada evropské unie (REU)**
4. **Evropská komise (EK)**
5. **Ostatní orgány a instituce EP**

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE – EVROPSKÝ PARLAMENT

- Sídlo: Strasbourg (Francie)
- Počet poslanců: kolísá kolem 750 (nejvíce poslanců má Německo – 99, nejméně Malta – 6, ČR – 22).
- Jde o přímo volený orgán občanů členských zemí EU.
- Funkce EP: přímá reprezentace občanů EU, legislativní, rozpočtová, konzultační, politické kontroly a volební.
- O úloze a funkci EP hovoří Lisabonská smlouva.

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE – EVROPSKÁ RADA (ER)

ER tvoří:

- Hlavy členských států (prezidenti nebo předsedové vlád), předseda ER, předseda EK.
- Hlavní úkol ER je dávat podněty pro rozvoj EU, vymezovat obecné politické směry a priority, ER nemá legislativní funkci.

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE – RADA EVROPSKÉ UNIE (REU)

- REU (dříve Rada ministrů) se skládá: z jednoho zástupce každé členské země na úrovni ministra.
- REU vykonává legislativní a rozpočtovou funkci (je hlavním rozhodovacím orgánem Unie).
- REU tyto funkce vykonává v těsné součinnosti s EP.
- V současné době je deset různých formací REU (pro obecné záležitosti, zahraniční věci, hospodářské a finanční věci, spravedlnost, zaměstnanost a sociální politiku, konkurenceschopnost, dopravu a energetiku, zemědělství a rybolov, životní prostředí, vzdělávání a sport).

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE – EVROPSKÁ KOMISE (EK)

- EK tvoří: předseda EK, 27 členů komise - komisařů (po jednom zástupci z každé členské země).
- Úkolem EK je hájit zájmy EU jako celku.
- EK nesmí přijímat pokyny od žádné vlády členského státu.
- EK představuje politicky nezávislou nadnárodní instituci.
- Funkční období členů komise je pětileté.
- Členové EK jsou navrhováni členskými zeměmi a schvalováni EP.

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE – EVROPSKÁ KOMISE (EK) - POKRAČOVÁNÍ

- Každý člen EK má svou agendu, za kterou zodpovídá.
- EK má úkoly:
  - Podpora zájmů EU
  - Zajišťování plnění smluv v EU
  - Dohled nad dodržováním práva EU
  - Koordinace unijních programů
  - Řídící funkce
  - Přidělování dotačních titulů.

ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE – OSTATNÍ ORGÁNY A INSTITUCE EU

- Soudní dvůr EU
- Evropský účetní dvůr
- Evropská centrální banka
- Evropská investiční banka
- Hospodářský a sociální výbor
- Výbor regionů
- Evropský policejní úřad (Europol)
- Evropská agentura pro leteckou bezpečnost
- atd. (další desítky institucí)

LEGISLATIVA EVROPSKÉ UNIE

Specifika unijní legislativy:

- Nadřazenost práva EU nad právem členských zemí.
- Právo dovolání (práva EU) se mohou jednotlivci ze zemí EU domoci před národní soudy.

PRAMENY PRÁVA EU

Prameny práva EU se skládají:

- z primární legislativy
- Ze sekundární legislativy

LEGISLATIVA EU – PRIMÁRNÍ LEGISLATIVA

Primární legislativa se skládá:

- Ze zakládacích smluv
- Z přístupových smluv
- Z ostatních smluv

LEGISLATIVA EU - PRIMÁRNÍ LEGISLATIVA

Zakládající smlouvy:

1. Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (z 18. 4. 1951)
2. Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (z 25. 3. 1957)
3. Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (z 25. 3. 1957)
4. Smlouva o Evropské unii (ze 7. 2. 1992)

LEGISLATIVA EU – PRIMÁRNÍ LEGISLATIVA

Přístupové smlouvy:

1. Smlouva o přistoupení Dánského království, Irska, Norského království a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k EHS (z 22. 1. 1972) a k Euratomu.
2. Smlouva o přistoupení Řecké republiky k EHS a k Euratomu (z 8. 5. 1979).
3. Smlouva o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky k EHS a Euratomu (z 12. 6. 1985).
4. Smlouva o přistoupení Norského království, Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království k Evropské unii (z 24. 6. 1994)

LEGISLATIVA EU – PRIMÁRNÍ LEGISLATIVA

5. Smlouva o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii (z 16. 4. 2003).
6. Smlouva o přistoupení Bulharské republiky a Rumunské republiky k Evropské unii (z 21. 6. 2005).

Ostatní smlouvy a protokoly:

- Jednotný Evropský pakt (28. 2. 1986)
- Amsterdamská smlouva (2. 10. 1997)
- Smlouva z Nice (26. 2. 2001)
- Lisabonská smlouva (13. 12. 2007) a další smlouvy

LEGISLATIVA EU – SEKUNDÁRNÍ LEGISLATIVA

Jaký je vztah mezi primárním a sekundárním právem EU?

Primární právo definuje podmínky, za jakých může vznikat sekundární právo a působnost a činnost institucí při tvorbě sekundárního práva.

LEGISLATIVA EU – SEKUNDÁRNÍ LEGISLATIVA

Nástroje sekundárního práva

1. **Nařízení:** je to právní nástroj použitelný všemi subjekty EU (fyzické a právnické osoby, státy atd.). Nařízení má postavení zákona.
2. **Směrnice:** je specifický právní nástroj, ponechává na členských zemích, jak stanoveného cíle dosáhnout. Je stanovena závazná, tzv. implementační lhůta (viz kauza „pomazánková máslo“).
3. **Rozhodnutí:** jsou závazná, ale pouze pro okruh subjektů, jimž jsou adresována (viz např. udělení pokuty firmě Microsoft).
4. **Stanoviska:** jsou právně nezávazná, mohou sloužit jako prostředek pro interpretaci práva EU.
5. **Doporučení:** jsou rovněž právně nezávazná.

LEGISLATIVA EU – SEKUNDÁRNÍ LEGISLATIVA

Postup při prosazování práva EU:

- Evropská unie má právo uplatňovat sankce v jednotlivých členských zemích (od peněžitých pokut až po vyloučení z EU).
- Základním problémem je vztah národní a evropské legislativy (evropská legislativa má přednost před národní úpravou).
- Druhým problémem je určení, které oblasti patří do evropské právní úpravy a které do národní (řešení je dáno principem subsidiarity – upraveno v Maastrichtské smlouvě, právní řešení je přeneseno na nejnižší možnou úroveň). Například kosmický výzkum řeší evropská úroveň, vzdělání řeší národní, resp. regionální úroveň.

ROZPOČET EU

Příjmy EU

Příspěvky členských zemí (% v HDP)	43,1 %
DPH	35,9 %
Cla	13,5 %
Ostatní	5,0 %
Zemědělské dávky	2,5 %

ROZPOČET EU

Výdaje EU

Zemědělství	47,3 %
Strukturální operace	36,4 %
Administrativa	4,9 %
Vnější vztahy	5,7 %
Výzkum	3,1 %
Splátky a další	2,6 %

EVROPSKÝ MĚNOVÝ SYSTÉM (EMS)

- Rozhodnutí o vytvoření EMS bylo přijato v roce 1978 (jednání H. Schmidt a V. G. d. Estaing).
- 1979 – založena Evropská měnová unie (EMU).
- Zároveň zavedena evropská měnová jednotka ECU (jednalo se o účetní zúčtovací jednotku), byla váženým průměrem měn členských zemí EMU.
- Zřízen Evropský měnový institut (spravoval rezervy členů EMU a poskytoval jim úvěry).
- Mechanismus směnných kurzů umožňoval fluktuaci v rozsahu $\pm 2,25 \%$, později až $\pm 15 \%$ bilaterální parity.
- Cílem bylo zamezit velkým kurzovým výkyvům měn členů EMU.

EVROPSKÝ MĚNOVÝ SYSTÉM

- Přijetím Maastrichtské smlouvy v roce 1992 položeny základy společného měnového systému eura.
- V roce 1998 (1. června) založena Evropská centrální banka se sídlem ve Frankfurtu n/M.
- 1. 1. 1999 zavedeno bezhotovostní euro v 11 zemích EU.
- 1. 1. 2002 uvedeny do praxe bankovky a mince eurozóny.
- Zároveň stanoven mechanismus vstupu do eurozóny (tzv. konvergenční maastrichtská kritéria).

EVROPSKÝ MĚNOVÝ SYSTÉM

Konvergenční kritéria měnové unie:

1. Inflace nesmí přesahovat průměr inflace tří zemí s nejnižší inflací v rámci EU o více než 1,5 %.
2. Rozpočtový deficit nesmí přesahovat 3 % HDP v tržních cenách.
3. Státní dluh nesmí přesahovat 60 % z HDP v tržních cenách.
4. Úrok z dlouhodobých státních obligací nesmí přesahovat průměr úrokových sazeb tří členských zemí EU s nejnižší mírou inflace o více než 2 %.

EVROPSKÝ MĚNOVÝ SYSTÉM

5. Měnové kurzy členských zemí by měly být minimálně po dobu 2 let stabilní (resp. nemělo by dojít ke stanovení nového kurzu či nadměrným intervenčním zásahům).

- V současné době je členem eurozóny (v těch zemích používají měnovou jednotku euro) **20 členských zemí** z 27 zemí EU (Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko).

EVROPSKÝ MĚNOVÝ SYSTÉM

- Státy EU, které dosud euro nezavedly: Bulharsko, Česko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Švédsko.
- Země s trvalou výjimkou ohledně zavedení eura: Dánsko.
- Státy a území, které používají euro jako svou měnu: Andorra, Černá Hora, Kosovo.
- Státy a území, které nejsou členy EU a používají euro jako svou měnu: Monako, San Marino, Vatikán.

DŮVODY PRO ROZVOJ EVROPSKÉ INTEGRACE V SOUČASNOSTI

- Zajištění společné obrany
- Ochrana proti mezinárodnímu terorismu
- Ochrana proti nežádoucí migraci
- Ekonomické důvody
- Ochrana životního prostředí
- Ochrana proti tlakům globalizace
- Geopolitické faktory

RIZIKA EVROPSKÉ INTEGRACE

- Forma integrace (zejména její nadnárodní forma)
- Jednotná evropská měna (neexistence institutu vyloučení z eurozóny)
- Rozpočtová politika (zadlužení členských zemí)
- Dotační politika EU (umožňuje korupci a deformuje konkurenční prostředí)
- Tzv. demokratický deficit (členové EK nejsou voleni)
- Dominantní vliv velkých států (Německa, Francie) na úkor malých států
- Složitá a těžkopádná forma fungování EU jako celku
- Neexistující vize dalšího směřování EU a další